

מסורת הש"ס

א) גי' מהר"ם ש"ף לא חיישינן, ב) וגי' הערוך בע' חפץ ב' וכל מיני קטניות לא חיישינן לבד מחמיצי וחפצי וכן כתב בערך חוף ד', א) ונזכים ל:, ד) ונלעל מב:, ס) וי"ל והאמר, ו) דבור זה שייך קודם ד"ה א"ה, ו) ופי' רש"י כימות כג. ד"ה חומץ, ח) גי' חוס' בגמי' עולא בר ב' זכאי' אומר. רש"ל,

מוסף רש"י

נעקרה צלע מעיקרה. אע"ג דמתן צמחיתין נשתברו רוב ללשמים, דוקא נשתברו התם בענין רובא, אבל נעקרה צלע אחת מעיקר עד חתי' חוליתא כדמפרש לקמן, טרפה (וע"ל חב.), וגדולגולת שנחבסה. שהוכתה מכות רבות ולא נפחתה ולא ניקב הכוסות, אם רובה נחבסה טרפה. נחבסה, דמינצי"ר צלע"ז (שם), ובשר החופה את רוב הכרס. והו' קרום עב שקורין ענפי"א שסופחתן את הכהמה ומתחתן את הגשר לאורן הכהמה והוא נראה, והא דקרי ליה חופה את רוב הכרס ולא קרי ליה חופה את הכרס, מפני שמיעוט הכרס מנחא בעלן צלעות החזה וספוחו ורובו מכוסה בצרס, כרס, פנפי"א בלתי בלא בית הכסות, והתקם וחס נקדע רובו של צר כנגד הכרס אע"ג דכי משפעת להאי קרע לגמי כוליה צר היו מוטעין, שהרי אותו צר מוחק כל בני הגשר והולך עד הירכס, לא משערין את צרם שנגד הכרס ואם מיקדע רובא דההוא טרפה, ושמאל לא ספירא ליה מכאן דפרס, (וע"ל או אחס עשרה מכלן ואחס מכלן:ו) ומחליין כלפי שדרה. ובעינן שיהו נשברות אותן י"ב צלעות מחליין כלפי שדרה לפי שס חיותה ולא מחליה ולגד החזה: צר וכאי'. כיון מנו: נעקרו ברוב דא אחד. שנקרו שש מהם דהיינו רוב דא אחד טרפה אבל ננשתברו לא מיטרפא אלא צ"צ דהיינו רוב שני צדדין: וחוליא עמה. ואפילו החוט קיים: אמרי ליה. צעו מיניה נעקרה כלע מכאן וללע כנגדה"ז וחוליא קיימת מהו: גיסטרא קאמריסו. צתמיה.

צתמיה שפסקה בצלנעיתה אחס שואליס הא נצלה נמי היא כדאמר צפ"ק (וע"ל דף כה.). והא רב נמי גיסטרא קאמר. דכיון דנעקר כלע וחוליא עמה הרי כלע שנגדו נשמטת וסופלה וקרי לה רב טרפה: וחלי חוליא. והכלע שנגדה מחוברת יפה בחצי חוליא קיימת: מכלל דרב כהנא ורב אסי. כלע מכאן וכלע החוליא קיימת צעו מיניה דאי כלע וקצת חוליא הא שמעינן ליה דאמר דאפילו בחדא מיטרפא ואינהו צעו תרתי אלא ודאי כלע בלא חוליא קצעו מיניה: ואמר לכו. אינהו עלה גיסטרא קאמריסו דאפילו נצלה נמי הויא צתמיה: ואמר עולא וכו'. אלמא רובו צעינן למיטרפא וכל שכן בדחדא לא מקריא נצלה: ולרבי יוחנן. דאמר אף נעקרו לא מיטרפא עד דאיכא רוב שני צדדין וכי מיעקרו שש מימין ושש משמאל ואפילו אלו לגד הזואר ואלו לגד האליה אי אפשר דלא הוי אמנעית זה כנגד זה ואפילו הכי צעיא רובא למיטרפא וכל שכן בדחדא לא מיקריא נצלה דבשלמא מעיקרא הוה ס"ד דרב כלע וכולהו חוליא קאמר ואינהו צעו מיניה כלע וקצת חוליא מכאן וכן מכאן ואמנעיתה של חוליא קיימת אבל השתא דאוקמת דרב כלע וחצי חוליא קאמר ואינהו על כרחך כלע בלא חוליא קצעו ליה וקאמר לכו עלה גיסטרא קאמריסו קשיא לן הא דרבי יוחנן ומשני התם רב כהנא ורב אסי: צוכנא ואסיסא. כלומר כלע וקצת חוליא ורבי יוחנן כלע בלא חוליא: אי הכי. דרב כהנא ורב אסי כלע וקצת חוליא אמרי היינו דרב וזהא שמעינן ליה בדחדא לא חמי טריף ומאי מיצעי להו צתמתי: ו) ואסיסא. חור שבחוליא שהכלע תחוב בו היינו בחצי חוליא: וליצעו מיניה וצרב. בחדא דהא אחדא אכתי לא קאמר להו ומרתי קצעו מיניה: סברי אס כן מירסח קא רסח. ממהדורי דרב מצינן למפשט מאי דינא דחדא דאי מהדר לן כשרה כל שכן חדא ואי מהדר לן טרפה בלא רייתחא פשטינן מינה דבחדא סבירא ליה כשרה דאי סבירא ליה בחדא נמי טרפה כי צעינן צתמתי מהדר לן צרייתחא למימר השתא בחדא טרפה תרתי מיצעיא לכו אבל אי צעינן מיניה חדא אפילו סבירא ליה בחדא נמי מהדר לן צרייתחא למימר השתא בחדא רייתחא דלא איכפת ליה אי מסיק אדעתין דבתרתי טרפה: והא. צעו מיניה צתמתי וסבירא ליה דבחדא נמי טרפה כדאמר רב לעיל נעקרה כלע וחוליא עמה ואוקימנא חצי חוליא ואפילו הכי לא אהדר להו צרייתחא דנפשוט מינה לעיקרת חדא: כיון דקאמר להו גיסטרא קאמריסו. צתמיה היינו רייתחיה דהכי קאמר להו הא לא איצעי לכו למיצעי דנצלה נמי הויא אלא בחדא טרפה: מעיקרה. אפילו בלא אסייתא: נחבסה. מינצי"ר"ל ולא נפחתה: כמה

בעינן מיניה אלו טרפות מירתח רתח חדא טרפה תרתי מיבעיא: שנחבסה לשון נשברה: כמה חסרון בשרהה כלומר לענין נזיר לגלח שאינו מגלח אלא על מת שלם או על רוב בניינו או על רוב מניינו והגולגולת זהו רוב מניינו:

חול הדק לא חיישינן. דמישתריק ואינו נכבש לעולם: חול הגס.

אזכים גדולות שבו מרסקין העוף כשנופל עליהם: אצק דריס.

גס הוא נכבש ונעשה קשה: סיננא. אישתררי"ס צלע"ז. תבן של חטים ושעורים: בוגא. חצילה: חיטי

שהוא קשה חיישינן אס נפל עליהם:

כל מיני קטניות. לא חיישינן משום

דמישתרקי מהדדי ואינם נכבשים יחד:

רוביא. תלתן: חימלי. פיסלי"ש

מחליקין הן ואינן נכבשים: חיפלי.

צידרו"ש ואינן עגולין ולא מישתרקי:

כל דמישפריק. מחליק זה מזה ואינן

נכבשים יחד והנופל עליהם נשמט

והולך ואין כאן חבט: דצוק.

גלו"ד צלע"ז וטחין אותו דף קטן

והעוף שוכן עליו ומידבק בו ופורח

עס הדק ונופל לארך: בחד גפא.

שלא נדבק אלא איבגף אחת ופורח

בשניה: סיני ניקוס. כמה יהא יכול

להקיס ולישא את עצמו הלכך

כשנופל נחבט בנפילה סוגמורה:

אעיקבי דגפא. צמקת הוא נושא את

עצמו צעקבי הגפיים והוא ראש הכנף

מקום שותכין הכנף מן האחו: צברי

גפי אסור. אלא אס כן עמד והלך.

כתוב בהלכות גדולות כל היכא דצבי

דקיהא כגון נפולה וסצורה ודרוסה

דמיתכשרי צבדקיה הי"מ צדורות

קמאי דהוו צקיא למידבק אבל אן

לא צקיאין ולא סמכינן אנפשינ ולי

נראה דאין לו לדיין אלא מה שענינו

רואות ומותר לסמוך עליו דכתיב

(דברים יז) ואל השופט אשר יהיה

צימס ההם אבל הוא זיהר יפה

ולהביא לפניו כל הטבחים וכל הבקיאין

צדבר כי היכי דינימטעיה שביא

מכשורא: כי"ב צלעות גדולים שש

בהן מוח יש לה לזהמה י"א מכאן

וי"א מכאן ורוב שלהן הוי י"ב: ה"ג

או אחס עשרה מכלן ואחס מכלן:ו)

ומחליין כלפי שדרה. ובעינן שיהו

נשברות אותן י"ב צלעות מחליין כלפי

שדרה לפי שס חיותה ולא מחליה

ולגד החזה: צר וכאי'. כיון

מנו: נעקרו ברוב דא אחד. שנקרו

שש מהם דהיינו רוב דא אחד

טרפה אבל ננשתברו לא מיטרפא

אלא צ"צ דהיינו רוב שני צדדין:

וחוליא עמה. ואפילו החוט קיים:

אמרי ליה. צעו מיניה נעקרה כלע

מכאן וללע כנגדה"ז וחוליא קיימת

מהו: גיסטרא קאמריסו. צתמיה.

צתמה שפסקה בצלנעיתה אחס שואליס הא נצלה נמי היא כדאמר צפ"ק (וע"ל דף כה.). והא רב נמי גיסטרא קאמר. דכיון דנעקר כלע וחוליא עמה הרי כלע שנגדו נשמטת וסופלה וקרי לה רב טרפה: וחלי חוליא. והכלע שנגדה מחוברת יפה בחצי חוליא קיימת: מכלל דרב כהנא ורב אסי. כלע מכאן וכלע החוליא קיימת צעו מיניה דאי כלע וקצת חוליא הא שמעינן ליה דאמר דאפילו בחדא מיטרפא ואינהו צעו תרתי אלא ודאי כלע בלא חוליא קצעו מיניה: ואמר לכו. אינהו עלה גיסטרא קאמריסו דאפילו נצלה נמי הויא צתמיה: ואמר עולא וכו'. אלמא רובו צעינן למיטרפא וכל שכן בדחדא לא מקריא נצלה: ולרבי יוחנן. דאמר אף נעקרו לא מיטרפא עד דאיכא רוב שני צדדין וכי מיעקרו שש מימין ושש משמאל ואפילו אלו לגד הזואר ואלו לגד האליה אי אפשר דלא הוי אמנעית זה כנגד זה ואפילו הכי צעיא רובא למיטרפא וכל שכן בדחדא לא מיקריא נצלה דבשלמא מעיקרא הוה ס"ד דרב כלע וכולהו חוליא קאמר ואינהו צעו מיניה כלע וקצת חוליא מכאן וכן מכאן ואמנעיתה של חוליא קיימת אבל השתא דאוקמת דרב כלע וחצי חוליא קאמר ואינהו על כרחך כלע בלא חוליא קצעו ליה וקאמר לכו עלה גיסטרא קאמריסו קשיא לן הא דרבי יוחנן ומשני התם רב כהנא ורב אסי: צוכנא ואסיסא. כלומר כלע וקצת חוליא ורבי יוחנן כלע בלא חוליא: אי הכי. דרב כהנא ורב אסי כלע וקצת חוליא אמרי היינו דרב וזהא שמעינן ליה בדחדא לא חמי טריף ומאי מיצעי להו צתמתי: ו) ואסיסא. חור שבחוליא שהכלע תחוב בו היינו בחצי חוליא: וליצעו מיניה וצרב. בחדא דהא אחדא אכתי לא קאמר להו ומרתי קצעו מיניה: סברי אס כן מירסח קא רסח. ממהדורי דרב מצינן למפשט מאי דינא דחדא דאי מהדר לן כשרה כל שכן חדא ואי מהדר לן טרפה בלא רייתחא פשטינן מינה דבחדא סבירא ליה כשרה דאי סבירא ליה בחדא נמי טרפה כי צעינן צתמתי מהדר לן צרייתחא למימר השתא בחדא טרפה תרתי מיצעיא לכו אבל אי צעינן מיניה חדא אפילו סבירא ליה בחדא נמי מהדר לן צרייתחא למימר השתא בחדא רייתחא דלא איכפת ליה אי מסיק אדעתין דבתרתי טרפה: והא. צעו מיניה צתמתי וסבירא ליה דבחדא נמי טרפה כדאמר רב לעיל נעקרה כלע וחוליא עמה ואוקימנא חצי חוליא ואפילו הכי לא אהדר להו צרייתחא דנפשוט מינה לעיקרת חדא: כיון דקאמר להו גיסטרא קאמריסו. צתמיה היינו רייתחיה דהכי קאמר להו הא לא איצעי לכו למיצעי דנצלה נמי הויא אלא בחדא טרפה: מעיקרה. אפילו בלא אסייתא: נחבסה. מינצי"ר"ל ולא נפחתה: כמה

אלו טרפות פרק שלישי חולין

גב.

קטניות אין בהן משום ריסוק אברים בו'.
אית ספרים דגרסי

בתר הכי חמצי אין צהם משום ריסוק אברים חפצי

יש צהם משום ריסוק אברים וכן יא לגרסת הקוטרס משמע דלא

הוו בכלל קטנית וי"ל דקטנית מיירי בצדדים דקים כמו עדשים ואורז

ודומן: וזהא רב נמי גיסטרא

קאמר. מעיקרא הויא אחי ליה דרב

שפיר דללמא לא יז חשיב גיסטרא

אבל כיון דחשיב ההוא דרב כהנא

נצלה משום גיסטרא ידידה נמי נצלה

היא: ואי הכי היינו דרב. לאו דרב

ממש דההיא דרב לאו גיסטרא הוא

ודידהו הוי גיסטרא ונצלה אלא כלומר

ימרצ הוה להו למפשט דהא עדיפא

מדרב: סברי מרתח רתח. אבל

אי צעו מיניה חדא אפילו אי מכשר

בתרתי לא רתח צמה שצאים להחמיר

ובסוף פרק שני דזכרים (דף ל:) אין

מתישצז כמו בבאן גבי הא דצעי

מיניה לוי מרבי כוית למחר צחון

לרבי יהודה מאי:

נעקרה צלע טרפה.
פירש

בקוטרס אפילו בלא

אסייתא ור"ת מפרש עס האסייתא

דחא משמע לעיל כלע בלא חוליא

ליכא מאן דטריף עד דאיכא רוב

צלעות דפריך לרב כהנא ולרב אסי

מעולא בר יי רבי זכאי ומרבי יוחנן:

אילמא

שדרה אמר רבה בר בר חנה

אמר רבי יוחנן יובצלעות גדולות שיש בהן מוח אמר עולא בן זכאי אמר

נעקרו ברוב צד אחד נשתברו ברוב שני צדדין רבי יוחנן אמר

הבין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדין אמר רב ינעקרה צלע וחוליא

עמה טרפה אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב נעקרה צלע מכאן ומכאן

וחוליא קיימת מהו אמר להו גיסטרא קאמריתו והא רב נמי גיסטרא קאמר

כי קאמר רב צלע בלא חוליא והא צלע וחוליא קאמר יצלע וחצי חוליא מכלל

דרב כהנא ורב אסי צלע בלא חוליא אמרי ואמר להו גיסטרא קאמריתו והאמר

עולא בן זכאי אמר נעקרו ברוב צד אחד נשתברו ברוב שני צדדין אמר לך התם

זה שלא כנגד זה הכא זה כנגד זה והאמר רבי יוחנן ברוב שני צדדין וברוב

שני צדדין אי אפשר דלא קיימא חד מינייהו זה כנגד זה התם בוכנא בלא אסייתא

הכא בוכנא ואסייתא אי הכי היינו דרב לא שמיע להו דרב וליבעו מיניה כדרב

סברי וליבעי מיניה חדא דפריש לן תרתי דאי בעינן מיניה חדא הניחא אי אמר

לן מרפה כל שכן תרתי אי אמר לן כשרה אכתי תרתי קא מיבעיא לן אי הכי

השתא נמי דקא בעי מיניה תרתי הניחא אי אמר להו כשרה כל שכן חדא

ואי אמר להו מרפה אכתי חדא מיבעיא להו סברי אם כן מירתח קא

רתח חדא מרפה תרתי מיבעיא והא קא אמרי ליה ולא רתח כיון דקאמר

להו גיסטרא קאמריתו היינו ריתחיה ו אמר רבה בר רב שילא אמר

רב מתנא אמר שמואל נעקרה צלע מעיקרה וגולגולת שנחבסה ברובה ובשר

החופה את רוב הכרס ברובו מרפה נעקרה צלע מעיקרה מרפה ורמיניהו

כמה

כלע נמי גיסטרא קאמר. דכיון דנעקר כלע

וחלי חוליא. והכלע שנגדה מחוברת יפה בחצי חוליא קיימת: מכלל

דרב כהנא ורב אסי. כלע מכאן וכלע החוליא קיימת צעו מיניה דאי כלע וקצת חוליא הא שמעינן ליה דאמר דאפילו בחדא מיטרפא ואינהו צעו תרתי אלא ודאי כלע בלא חוליא קצעו מיניה: ואמר לכו. אינהו עלה גיסטרא קאמריסו דאפילו נצלה נמי הויא צתמיה: ואמר עולא וכו'. אלמא רובו צעינן למיטרפא וכל שכן בדחדא לא מקריא נצלה: ולרבי יוחנן. דאמר אף נעקרו לא מיטרפא עד דאיכא רוב שני צדדין וכי מיעקרו שש מימין ושש משמאל ואפילו אלו לגד הזואר ואלו לגד האליה אי אפשר דלא הוי אמנעית זה כנגד זה ואפילו הכי צעיא רובא למיטרפא וכל שכן בדחדא לא מיקריא נצלה דבשלמא מעיקרא הוה ס"ד דרב כלע וכולהו חוליא קאמר ואינהו צעו מיניה כלע וקצת חוליא מכאן וכן מכאן ואמנעיתה של חוליא קיימת אבל השתא דאוקמת דרב כלע וחצי חוליא קאמר ואינהו על כרחך כלע בלא חוליא קצעו ליה וקאמר לכו עלה גיסטרא קאמריסו קשיא לן הא דרבי יוחנן ומשני התם רב כהנא ורב אסי: צוכנא ואסיסא. כלומר כלע וקצת חוליא ורבי יוחנן כלע בלא חוליא: אי הכי. דרב כהנא ורב אסי כלע וקצת חוליא אמרי היינו דרב וזהא שמעינן ליה בדחדא לא חמי טריף ומאי מיצעי להו צתמתי: ו) ואסיסא. חור שבחוליא שהכלע תחוב בו היינו בחצי חוליא: וליצעו מיניה וצרב. בחדא דהא אחדא אכתי לא קאמר להו ומרתי קצעו מיניה: סברי אס כן מירסח קא רסח. ממהדורי דרב מצינן למפשט מאי דינא דחדא דאי מהדר לן כשרה כל שכן חדא ואי מהדר לן טרפה בלא רייתחא פשטינן מינה דבחדא סבירא ליה כשרה דאי סבירא ליה בחדא נמי טרפה כי צעינן צתמתי מהדר לן צרייתחא למימר השתא בחדא טרפה תרתי מיצעיא לכו אבל אי צעינן מיניה חדא אפילו סבירא ליה בחדא נמי מהדר לן צרייתחא למימר השתא בחדא רייתחא דלא איכפת ליה אי מסיק אדעתין דבתרתי טרפה: והא. צעו מיניה צתמתי וסבירא ליה דבחדא נמי טרפה כדאמר רב לעיל נעקרה כלע וחוליא עמה ואוקימנא חצי חוליא ואפילו הכי לא אהדר להו צרייתחא דנפשוט מינה לעיקרת חדא: כיון דקאמר להו גיסטרא קאמריסו. צתמיה היינו רייתחיה דהכי קאמר להו הא לא איצעי לכו למיצעי דנצלה נמי הויא אלא בחדא טרפה: מעיקרה. אפילו בלא אסייתא: נחבסה. מינצי"ר"ל ולא נפחתה: כמה

בעינן מיניה אלו טרפות מירתח רתח חדא טרפה תרתי מיבעיא: שנחבסה לשון נשברה: כמה חסרון בשרהה כלומר לענין נזיר לגלח שאינו מגלח אלא על מת שלם או על רוב בניינו או על רוב מניינו והגולגולת זהו רוב מניינו:

עין משפט ור מוצה

קבד א מיי פ"ט מכללות שמיטה הלע"ז סמג עשין סג טו"ע יו"ד סימן נח סעיף ח:

קבד ב ג מיי פ"י מהל' שמיטה הל"א סמג עשין סג טו"ע יו"ד סי' נד סעי' ב:

קבו ד מיי שם הל"ב טו"ע"ע שם סעי' ב:

קבו ה מיי שם טו"ע שם סעי' א:

קבה ו ז מיי שם טו"ע שם סעי' ג:

עניי רש"י

אישתררי"ם [אישתררי"ם].

קש (בעיקר המשמש

למרכב בהבהמות.

פיסלי"ש [פיסיל"ש].

אפנות.

צינורו"ש [צינורי"ש].

חבצות.

גלו"ד. רבך חזק.

מונצי"ר"א [ומצי"ר"א].

הבול. מעור.

רבינו גרשום

דלא משריק: דבוקה אמימר אסר. כלומר עוף שאוחזין אותו בדבק חורשינן משום ריסוק אברים: בחד גפא כולי עלמא לא פליגי דשרי. כלומר דסמיך אנפא אחריתו ולא משריק בפשיטה: כי פליגי בתרין גפי. כלומר דביק בתרין גפי: אלו הן רוב צלעותיו שש מכאן ושש מכאן כלומר עשרין (ושלש) [ושתיים] צלעות הן שיש בהן מוח ושתיים עשרה הרוב. ומחציין כלפי שדרה כלומר אמרינן דאי נשתברו רוב צלעותיה טרפה מחציין כלפי שדרה: נעקרו ברוב צד אחד כלומר ב) אפילו שבע שנשתברו אין טרפה עד שישתברו ברוב שני צדדין. והא רב גיטסרא נמי קאמר כלומר נעקרה צלע וחוליתה עמה והיא כגיטסרא: מכלל דרב כהנא ורב אסי צלע בלא חוליא קא אמרי כלומר דטרפה וזו היא שנשברה הצלע וחוליתה קיימת והא עולא בר זכאי א' צ) נשתברו ברוב שני צדדין: הכא זה כנגד זה וצלע מכאן צלע מכאן וצלע מכאן זה כנגד זה דגיטסרא היא. והא כיון דאמר ר' יוחנן ברוב שני צדדין אי אפשר דלא קיימא חדא זה כנגד זה אלו הצלעות (והשברות) [נעקורות]. ו) בוכנא בלא אסייתא כלומר שברות שילא נעקרה חוליא כולה הכא נעקרה וחוליא עמה. ותיבעי להו דרב כלומר השתא דאמרת דרב כהנא ורב אסי אמרי צלע מכן וצלע מיכן עם חוליא. ותיבעי להו דרב צלע וחוליא אם טרפה אם לאו: סברי ליבעו מיניה. חדא בעיא דמפשט לן תרתי בעי. דאי בעינן מיניה חדא צלע וחוליא עמה ואמר לן טרפה סברי אם כן מירתח רתח כלומר אפילו אמר להו טרפה לא צריכי למיבעי חדא דאם כן דחדא [נמן] טרפה כי

^[1] א) גי' מהר"ם ש"ף לא חיישינן, ב) וגי' הערוך בע' חפץ ב' וכל מיני קטניות לא חיישינן לבד מחמיצי וחפצי וכן כתב בערך חוף ד', א) ונזכים ל:, ד) ונלעל מב:, ס) וי"ל והאמר, ו) דבור זה שייך קודם ד"ה א"ה, ו) ופי' רש"י כימות כג. ד"ה חומץ, ח) גי' חוס' בגמי' עולא בר ב' זכאי' אומר